

2014-жылы ичинде акча-кредиттик көрсөткүчтөрдүн динамикасы

2014-жыл жыйынтыгы боюнча экономиканын өсүш арымы (УСКнын алдын ала маалыматтары боюнча) 3,6 пайызды түзгөн (2013-жылы – 10,9 пайыз), “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканасын эске албаганда реалдуу ИДӨ 4,6 пайызга өскөн.

2014-жылдын акырына жылдык мааниде алганда инфляция 10,5 пайыз чегинде калыптанган, ал эми 2013-жылы ал 4,0 пайыз чегинде эле.

2014-жыл ичинде АКШ долларынын сомго карата расмий курсу 19,6 пайызга өсүп (2013-жылы - 3,9 пайызга), 58,8865 сомду түзгөн.

2014-жылы ичинде акча базасы 11,9 пайызга кыскаруу менен 64 471,9 млн. сомду түзгөн (2013-жылы ал тескерисинче, 13,4 пайызга өскөн эле), анын ичинде башка депозиттик корпорациялардын камдарынын 19,6 пайызга көбөйүүсү шартында жүгүртүүдөгү акча 14,8 пайызга азайган.

Акча базасынын түзүмү 2014-жылдын акырына карата абал боюнча төмөнкүчө түптөлгөн:

- жүгүртүүдөгү акча үлүшү 88,5 пайызды;
- башка депозиттик корпорациялардын камдарынын үлүшү 11,5 пайызды түзгөн.

Башка депозиттик корпорациялар камдарынын түзүмүндөгү милдеттүү камдар жыл башынан бери 25,8 пайызга көбөйүү менен 6 693,2 млн. сом чегинде катталган, ал эми үстөк камдар 18,5 пайызга, 704,1 млн. сомго азайган (өткөн жылы милдеттүү камдар 31,5 пайызга өсүп, ал эми үстөк камдар 60,6 пайызга кыскарган эле).

Акча базасынын кыскаруусу негизинен, 2014-жылы акча базасынын 18,8 млрд сомго азайышына алып келген Улуттук банктын операциялары менен шартталган, ал эми Өкмөттүн операциялары акча базасын 10,1 млрд сомго көбөйтүү жагында салым кошкон.

2014-жылы акча базасына, негизинен Улуттук банктын төмөнкү операциялары салым кошкон:

- валюта интервенциялары акча базасын 28,4 млрд. сомго азайткан;
- жайгаштырылган каражаттардын дүң көлөмү - «овернайт» депозиттери 137,8 млрд. сомду түзгөн;
- сунушталган каражаттардын дүң көлөмү - «овернайт» кредиттери 56,7 млрд. сом чегинде катталган;
- сунушталган каражаттардын көлөмү - кредиттик аукциондор 3,3 млрд. сомду түзгөн;
- ички валюта рыногунда алтынды сатып алуу - 0,7 млрд. сом.

Таза чет өлкө активдери 2014-жылы ичинде 4,8 пайызга (же 4 845,5 млн. сомго) жогорулаган, алардын өсүшү сомдун нарксыздашынын натыйжасында (+10 836,7 млн. сом) нарктык баа берүүлөрдүн өзгөрүшү менен шартталган, ошол эле учурда таза чет өлкө активдери операцияларынын эсебинен ал 7 888,3 млн. сомго төмөндөгөн.

Кароого алынган жыл ичинде дүң эл аралык камдар доллар эквивалентинде 281,6 млн. долларга азаюу менен 1 958,6 млн. долларды түзгөн.

Таза ички активдер 2014-жылы 13 513,0 млн. сомго азайган. Өкмөттүн депозиттеринин өсүшүнүн натыйжасында анын алдында милдеттенмелердин 11 217,0 млн. сомго жогорулашы, ошондой эле капитал эсебинин 10 239,1 млн. сомго көбөйүүсү (курстун өзгөрүшүнөн улам) таза ички активдердин төмөндөшүнө түрткү берген. Экинчи жагынан, банктарга кайра каржылоо инструменттери боюнча берилген каражаттарды көбөйтүүнүн эсебинен Улуттук банктын коммерциялык банктарга карата таза талаптарынын 7 831,7 млн. сомго көбөйүүсү, ошондой эле жыл башындагыга салыштырганда декабрь айында арылтуу көлөмүнүн азайтылышы да таза ички активдердин өсүшүнө салым кошкон.

Акча топтомдорунун өзгөрүүсү

Банктардан тышкаркы нак акчалардан жана улуттук валютадагы депозиттерден турган *M2 акча топтому*¹ 2014-жылы 9,4 пайызга азайып, 82 386,4 млн. сомду түзгөн (2013-жылы ал 17,4

¹ Өкмөткө жана резидент эместерге депозиттерди эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин депозиттери.

пайызга жогорулаган), бул банктардан тышкаркы акчалардын 16,2 пайызга кыскаруусу менен шартталган.

Кеңири мааниде колдонулуучу М2Х акча массасы 2014-жылы 3,0 пайызга көбөйүү менен 124 544,4 млн. сомду түзгөн, бул негизинен, чет өлкө валютасындагы депозиттердин 40,8 пайызга, 42 158,0 млн. сомго чейин көбөйүүсүнөн¹ улам түптөлгөн (2013-жылы М2Х 22,8 пайызга көбөйгөн).

М2Х акча массасынын түзүмү төмөнкүчө түптөлгөн:

- банктардан тышкаркы нак акчалардын үлүшү – 41,7 пайыз (2014-жылдын 1-январына карата 51,2 пайыз).
- улуттук валютадагы депозиттердин үлүшү - 24,5 пайыз (2014-жылдын 1-январына карата 24,0 пайыз).
- чет өлкө валютасындагы депозиттердин үлүшү - 33,8 пайыз (2014-жылдын 1-январына карата 24,8 пайыз).

2014-жылдын декабрь айынын акырына М2Хке кирген депозиттердин долларлашуу деңгээли жыл башынан тартып 7,3 пайыздык пункт көбөйүү менен 58,0 пайызды түзгөн.

Чет өлкө валютасындагы депозиттер 42 158,0 млн. сомду түзүү менен 40,8 пайызга, ал эми алмашуу курсунун таасирин эске албаганда – 20,7 пайызга өскөн, улуттук валютадагы депозиттер 4,9 пайызга, 30 482,3 млн. сомго чейин көбөйгөн. Натыйжада, кароого алынган жылы депозиттер көлөмү 23,1 пайызга өсүп, 72 640,2 млн. сомду түзгөн (2013-жылы – 34,2 пайызга). 2014-жылы ичинде банктардан тышкаркы акча көлөмү 16,2 пайызга кыскарып, 51 904,1 млн. сом чегинде калыптанган (2013-жылы ал 13,5 пайызга жогорулаган эле).

2014-жылы ичинде *экономикага кредиттер*² 82 148,3 млн. сомду түзүү менен 43,6 пайызга, ал эми алмашуу курсунун таасирин эске албаганда - 30,8 пайызга өскөн (2013-жылы – тиешелүүлүгүнө жараша 36,1 жана 33,4 пайызга).

2014-жылы банк тутумунун таза чет өлкө активдери 2 865,8 млн сомго өсүү менен (2,7 пайызга), 108 589,6 млн. сомду түзгөн.

2014-жылдын декабрь айынын акырына банк тутумунун таза ички активдери 775,1 млн. сомго (5,1 пайызга) көбөйүү менен 15 954,8 млн. сомду түзгөн.

2014-жылдын декабрь айынын акырына Улуттук банк Башкармасынын чечимине ылайык эсептик чен 10,5 пайыз деңгээлинде белгиленген (ноябрь айынын акырындагы деңгээлге салыштырмалуу +50 базистик пункт).

2014-жылдын декабрь айынын акырына жүгүртүү мөөнөтү 7 күндүк ноталар 10,03 пайызды түзгөн.

Финансылык ортомчулук деңгээлин мүнөздөгөн кеңири мааниде колдонулуучу М2Х мультипликатору 2015-жылдын 1-январына карата 1,932, М2 мультипликатору - 1,278 чегинде калыптанган (2014-жылдын 1-январына карата тиешелүүлүгүнө жараша 1,653 жана 1,244).

М2Х акча топтому боюнча эсептелген экономиканы монетизациялоо коэффициенттери - 30,7 пайызды, М2 акча топтому боюнча – 21,7 пайызды түзгөн (2013-жылы - 30,8 жана 23,3 пайыз).

Акча жүгүртүү тездиги

2014-жылдын декабрь айынын акырына акча жүгүртүү тездиги 3,3 пайызды түзгөн (М2Х боюнча).

2014-жылы ичинде Улуттук банктын кассасына 77 915,8 млн. сом келип түшкөн, бул 2013-жылга салыштырганда 8 878,8 млн. сомго же 12,9 пайызга жогору, ал эми берүүлөр 9 705,0 млн. сомго же 12,5 пайызга азайып, 68 034,1 млн. сомду түзгөн.

Кароого алынган жыл ичинде коммерциялык банктардын кассасына 1 018 482,5 млн. сом келип түшкөн, бул өткөн жылга караганда 214 289,9 млн. сомго же 26,6 пайызга жогору, берүүлөр да 192 787,1 млн. сомго же 23,5 пайызга көбөйүү менен 1 012 861,1 млн. сомду түзгөн.

Төлөм системасында 2014-жылы ичинде системада финансылык тобокелдиктер деңгээли минималдуу болгон. Акчанын айлануу коэффициенттери - 0,41, ал эми ликвидүүлүк коэффициенттери – 2,42 түзгөн.

² Өкмөткө жана резидент эместерге кредиттерди эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин кредиттери.